

Column als afsluiting van het congres Armoede en Schulden: laten we de corona crisis goed benutten – 5 november 2020

Door Sheila Sitalsing, journalist en columnist de Volkskrant

foto: Els Zwerink

Geen pessimisme, vroeg Roeland aan het begin van deze middag. Wel perspectief schetsen, moed putten uit elkaar. Dat is gelukt: ik kom met gesterkt gemoed uit deze middag.

Toen ik het thema zag, never waste a good crisis, dacht ik: Jaha, wanneer een crisis het land teistert – banken vallen om, de euro wankelt, of een virus legt het openbare leven lam – is er inderdaad altijd wel iemand die enthousiast roept dat we juist blij moeten zijn met z'n allen want dít is onze kans om even alles recht te trekken wat krom was.

En dan blijkt in de praktijk best vaak dat in zo'n crisis ook van alles wordt verspild.

Ik begin op de bovenste etage van de bestuursstructuur in dit land: het Binnenhof, waar de mensen dicht aanschurken tegen de haard van landelijke macht. Want bovenaan zie je crisisverspilling stromen door de corridors van de macht.

KLM laten bungelen en meteen keihard doorpakken op vervuiling en duurzaamheid? Nah, dat is voor de volgende crisis.

Gewoon radicaal kappen met de intensieve veehouderij, want zoönosen, want stikstof, want Roemeense arbeidsmigranten die in het afvoerputje van de arbeidsmarkt moesten doorslachten en corona opliepen? Nah, dat is voor de volgende crisis.

Wat we bij deze coronacrisis vooral hebben gezien is dat het blussen van de brand ertoe leidt dat het water door de plafonds stort bij de belendende percelen. In die naastgelegen huizen, waar de bewoners nu tot aan hun knieën door het water waden, wonen de verliezers van deze crisis.

Daar zijn we goed aan herinnerd vandaag. Het is allemaal langgekomen: meer problematische schulden, meer nieuwe vragende groepen, zzp'ers die vanuit de aflopende TOZO straks de toenemende problemen in rollen.

Soms is dat direct gevolg van kabinetsbeleid.

Zoals het sluiten van de scholen in het voorjaar – dat tegen alle adviezen van de experts in is gebeurd, omdat een minister knikkende knieën kreeg. Dat heeft kinderen met laaggeschoolde ouders zeer benadeeld. Daar kunnen ze blijvend last van houden. Dat wisten we vanaf dag één: geen computer in huis, geen rust, weinig begeleiding. Maar er moesten onderzoekers van de Universiteit van Oxford aan te pas komen – gisteren stond het in de krant - om de ernst te onderstrepen.

Zoals het besluit tot het opnieuw dichtdoen van buurthuizen en bibliotheken, die knooppunten zijn van Taalhuizen voor 2,5 miljoen laaggeletterden en laaggecijferden, van spreekuren voor schuldhulpverleningen

en nog veel meer. Als de Kamer daar gisteravond niet een stokje voor had gestoken, was het gewoon nog een keer gebeurd. Dit voorjaar waren veel loketten ook al dicht, Arjan Vliegthart refereerde er al aan. Waarmee de uitvoering op de begane grond nodeloos veel ingewikkelder wordt.

Dat zo'n besluit over de buurthuizen en bibliotheken aanvankelijk gewoon kan vallen in het kabinet is boeiend omdat je er aan kunt aflezen wie er aan tafel zitten bij de crisisbestrijding.

Er zat deze week wel iemand aan tafel namens de toerismesector op Curacao, waardoor de premier op zijn goed bekeken persconferentie het ganse land kon uitnodigen om vooral een Kerstvakantie naar Curacao te boeken, want dat is een binnenlandse reisbeweging. Dat deden de mensen ook massaal, want als het echt moet kunnen we best luisteren naar de regering.

Er zat deze week wel iemand aan tafel die het belang van de doorstroomlocaties Ikea en Bijenkorf en Primark voor het welzijn der natie met verve kan bepleiten.

Er zat even niemand aan tafel die het opnam voor bibliotheken en buurthuizen, en daarmee ook: voor heel veel dat mensen raakt voor wie het leven net een tandje ingewikkelder is.

Dus ja, het politieke discours is vriendelijker geworden, en ja het denken over schulden is snel aan het veranderen – Arjan Vliegthart merkte dat al op. (Al herinnerde Arjo Klamer ons aan de meedogen-loosheid waarmee de overheid tekeer kan gaan.) Maar veel verandering zal vooral ook van elders moeten komen.

Misschien zal het moeten komen van een nieuwe politieke wind – het woord verkiezingen is al gevallen – want zaken als het verhogen van het minimumloon en het sociaal minimum, het verlaten van kostendelersnormen, het stutten van de flexibele schil, het afschaffen van de startkwalificatie, het oprichten van Kredietbanken en al die andere wensen die zijn langsgelopen: daar is ook politieke wil voor nodig.

Ook het Centraal Planbureau schreef onlangs over de zwakke plekken in ons maatschappelijk weefsel die de kansongelijkheid enkel vergroten in crisistijd. Het CPB had de grote pestepidemie bestudeerd in de veertiende eeuw, en dat was een crisis die uitstekend gebruikt is, want die had het stelsel van horigen en leenheren in 1 klap ondermijnd. De pest had zoveel doden geëist, dat de onderliggende partij plots een betere positie kon afdwingen – een soort verbetering van het sociaal minimum in Middeleeuwse stijl.

Dat gaat deze keer in coronatijd niet zomaar gebeuren, denkt het CPB, die ook schreef: steunpakketten zijn leuk, maar echte steun begint bij het corrigeren van systeemfalen

Dat was nog eens een mooie, klassieke oproep tot systeemverandering vanuit wat je gerust een bolwerk van de macht kunt noemen.

Inbreken in het systeem kan natuurlijk ook vooral van onderop van buitenaf. En deze prachtige middag laat zien dat het kan, en hoe het kan en waar het kan.

- 0800-8115, onthoud dat nummer.
- Schuld is een gedeelde verantwoordelijkheid, onthoud die stelregel.
- De door clicks en emoties gedreven homo integralis, onthoud dat begrip.
- Verbrand het begrip zelfredzaamheid, onthoud die tip.
- Het moet net zo simpel zijn als Candy Crush, onthoud dat motto.

Verspil kortom nooit een goede kans om je eigen plan te trekken.

Ik dank u voor uw aandacht.